

Vědomí jako subjektivita

Vědomí je vždycky vázáno na určitý, jednotlivý subjekt, tj. nemá vlastní jsoucnost, ale je vždy vztaženo ke svému subjektu a je jeho vědomím. Proto má – podobně jako každý výkon, každá aktivita subjektu – subjektivní charakter. Zkušenost nás však učí, že je otevřena možnost dorozumění mezi dvěma nebo více subjekty resp. mezi jejich vědomím. To znamená, že navzdory tomu, že vědomí každého z nich je spjato se svým subjektem, existuje způsob, jak se dva (nebo více) různé subjekty ve svém vědomí vztáhnou k něčemu, co jim je společné. To je možné jen tak, že to, k čemu se oba subjekty (nebo více subjektů) takto vztáhnou jako k něčemu, co jim je společné, není ani jejich integrální součástí, ani žádnou součástí či složkou jejich aktivity, tedy ani aktů jejich vědomí. K vědomí tedy bytostně náleží vztah vědomí k něčemu, co není součástí tohoto vztahu (ani součástí tohoto vědomí vůbec). Pro tuto charakteristickou vlastnost každého vědomí máme pojmenování, které sice připomíná starý scholastický termín, ale má (od doby úvah Brentanových a zejména Husserlových) specifický význam. Každý akt vědomí se svou intencí vztahuje k něčemu, co sice není jeho součástí, ale tak, že v sobě či na sobě nese jisté znaky či známky toho, k čemu se takto vztahuje, a tyto znaky jsou důležitými prostředky přesného (nebo aspoň relativně přesnějšího) zaměření příslušné intence. Máme-li pochopit vědomí v jeho bytostné povaze, musíme pochopit důležitost prostředků vědomí, které mu umožňují se vztáhnout s nezbytnou určitostí k něčemu, co už součástí aktu vědomí není. Husserl převzal od svého učitele Brentana termín „intencionální objekt“, ale na rozdíl od něho precizně prokázal (v *Logische Untersuchungen*), že tento intencionální objekt (event. předmět) není a nemůže být součástí žádného intencionálního aktu. Rozhodujícím noetickým (resp. gnozeologickým) problémem tedy není vztah mezi vědomím a skutečnostmi, nýbrž vztah mezi intencionálními objekty (předměty) a předměty „reálnými“, předmětně skutečnými. To, k čemu se vědomí vztahuje, není subjektivní, tj. není uzavřeno do soukromého a zvnějšku neprostupného světa subjektivity, z něhož není úniku, jak to někteří myslitelé falešně (omylem nebo sofisticky) předpokládají, ale je možno se o tom dorozumět, domluvit, a domluvit se také o tom, nakolik takový intencionální „předmět“ (eventuelně ne-předmět, ale to je jiný problém) „odpovídá“ nějakému předmětu skutečnému. Jen tak je možné nejen identifikace „téhož“ mezi dvěma nebo více vědomými subjekty, ale také identifikace toho, co jeden subjekt myslel (mínil) včera a co myslí (míní) dnes.

(Písek, 040713-1.)